

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра обліку та оподаткування

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

Олександр ГОЛОВКО

2022 р

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Фіскальна політика і податкова система
(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти Перший (бакалаврський)
вид дисципліни Міжфакультетська вибіркова дисципліна
факультет Навчально-науковий інститут «Каразінський банківський інститут»

2022 / 2023 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою навчально-наукового інституту «Каразінський банківський інститут»

«21» листопада 2022 року, протокол № 4

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Ольга АБРАМОВА, доцент, к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування

Програму схвалено на засідання кафедри обліку та оподаткування
(назва структурного підрозділу)

Протокол від «31» жовтня 2022 року № 3

Завідувач кафедри обліку та оподаткування

(підпис)

Роман ПІСКУНОВ
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією навчально-наукового інституту «Каразінський банківський інститут»

Протокол від «21» листопада 2022 року № 2

Голова науково-методичної комісії навчально-наукового інституту «Каразінський банківський інститут»

(підпис)

Валерія КОЧОРБА
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «**Фіскальна політика і податкова система**» складена відповідно до освітньо-професійних програм ХНУ імені В. Н. Каразіна та пропонується здобувачам першого (бакалаврського) рівня як міжфакультетська вибіркова дисципліна на другому чи третьому курсі навчання.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни: надання студентам знань про фіскальну політику держави та її роль у забезпеченні економічного розвитку та соціальної стабільності. Дисципліна спрямована на формування у студентів розуміння принципів та механізмів функціонування податкової системи, а також її впливу на економіку країни та життя громадян.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни: формування вмій та навичок аналізувати та оцінювати ефективність податкової системи, визначати проблеми та можливості її реформування з метою досягнення національних економічних та соціальних цілей; ознайомлення здобувачів із теоретичними засадами фіскальної політики, основними видами податків та їх особливостей, принципами та механізмами формування та розподілу державного бюджету, а також аналізом вітчизняного та світового досвіду з питань реформування податкової системи та фіскальної політики.

1.3. Кількість кредитів - 3

1.4. Загальна кількість годин – 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни

Вибіркова	
денна форма навчання	заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
другий/третій	
Семестр	
четвертий / шостий	
Лекції	
28 год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	
-	
Самостійна робота	
62 год.	
у тому числі індивідуальні завдання	
-	

1.6. Заплановані результати навчання

1. Здобувач демонструє знання та розуміння нормативно-правових актів з регулювання оподаткування в Україні

2. Здобувач демонструє розуміння місця та значення аналітичної та податкової системи для забезпечення інформацією у процесі прийняття стратегічних та оперативних рішень розвитку

3. Здобувач досконало визначає сутність об'єктів обліку, аналізу та оподаткування та розуміє їх вплив на господарську діяльність підприємств

4. Здобувач володіє теоретичними знаннями та практичними навичками щодо визначення податкових зобов'язань, що виникають на підприємстві у результаті основних господарських процесів

5. Здобувач розуміє необхідність дотримання етичних норм та вимог соціальної відповідальності при виконанні професійних обов'язків, пов'язаних із оподаткуванням

6. Здобувач демонструє здатність опрацювання законодавчих та нормативно-правових актів, навчальної літератури, досліджень вітчизняних та зарубіжних учених, присвячених оподаткуванню, що є основою для подальшого навчання з високим рівнем автономності в процесі майбутньої професійної діяльності.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Сутність і види податків

Соціально-економічна сутність податків. Визначення податків, їх ознаки як економічної категорії. Податки та інші форми платежів до бюджету - плата, відрахування, неподаткові доходи.

Функції податків. Фіскальна функція, механізм її реалізації. Термінологія оподаткування. Елементи податку: суб'єкт (платник) і носій, об'єкт оподаткування, джерело сплати, одиниця оподаткування, податкова ставка, податкова пільга, податковий період. Методи побудови податкових ставок та їх види.

Класифікація податків, їх ознаки. Поділ податків за формою оподаткування на прямі та непрямі. Класифікація податків за економічною ознакою об'єкта оподаткування - податки на доходи, споживання і майно. Класифікація за ознакою органів державної влади, які їх встановлюють, - загальнодержавні та місцеві податки. Класифікація податків залежно від способу їх стягнення - розкладні і окладні. Класифікація податків за співвідношенням між ставкою податку та величиною об'єкта оподаткування – прогресивні, пропорційні, регресивні. Класифікація податків за суб'єктом оподаткування – податки, що сплачують юридичні та фізичні особи.

Види прямих податків. Переваги і недоліки прямих податків, проблеми їх справляння. Регулюючий механізм окремих видів прямих податків. Види непрямих податків: акцизи, фіскальні монополії, мито. Переваги та недоліки непрямих податків, їх місце в податковій системі.

Тема 2. Податкова політика і податкова система держави

Податкова система. Поняття податкової системи, наукові основи побудови податкової системи і основні принципи побудови. Структура податкової системи.

Система оподаткування України: поняття та принципи побудови. Основні етапи становлення системи оподаткування в Україні. Необхідність подальшого реформування системи оподаткування.

Податкова політика: поняття податкової політики та напрямки її проведення. Оцінка рівня податкового навантаження на макро- і мікрорівнях. Податкова політика держави: суть, структура та стратегія проведення. Завдання і цілі податкової політики держави. Основні принципи податкової політики в Україні.

Тема 3. Державна податкова служба України. Облік платників і надходжень податків до бюджету

Податкова служба держави. Історія становлення податкової служби в Україні. Організаційна структура органів державної податкової служби та їх основні завдання. Функції Державної фіскальної служби України. Функції середнього та базового рівня державної фіскальної служби України. Податкова міліція як складова частина органів фіскальної служби та її завдання. Повноваження органів державної фіскальної служби. Обов'язки та відповідальність посадових осіб контролюючих органів. Основи та організація податкової роботи, її основні елементи. Правове регламентування встановлення та справляння податків. Права, обов'язки та відповідальність платників податків за порушення податкового законодавства.

Облік платників як один з головних елементів податкової роботи. Особливості обліку юридичних осіб. Порядок реєстрації юридичних осіб. Реєстр юридичних осіб. Державна реєстрація фізичних осіб – платників податків. Присвоєння ідентифікаційних номерів фізичним особам – платникам податків. Особливості постановки на облік фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності. Особливості постановки на облік фізичних осіб, які не є суб'єктами підприємницької

діяльності та отримують доходи з різних джерел.

Тема 4. Податок на додану вартість

Сутність податку на додану вартість, передумови впровадження та розвиток. Платники податку. Вимоги щодо реєстрації осіб як платників податку. Визначення об'єкта оподаткування. Дата виникнення податкових зобов'язань. Поняття бази оподаткування з податку на додану вартість. Порядок визначення бази оподаткування для операцій різних видів.

Розмір ставок податку. Операції, що включаються в об'єкт оподаткування. Операції, що оподатковуються за нульовою ставкою. Перелік операцій, що не є об'єктом оподаткування. Операції що звільнені від оподаткування. Податковий кредит. Порядок визначення дати податкового кредиту. Електронний реєстр податкових накладних у системі електронного адміністрування ПДВ. Порядок визначення суми податку на додану вартість, що підлягає сплаті до бюджету або відшкодуванню з бюджету.

Тема 5. Акцизний податок та мито

Акцизний податок як форма специфічних акцизів. Історія його становлення в Україні. Правова база оподаткування. Акцизний податок в системі непрямих податків, його недоліки та переваги. Платники акцизного податку. Об'єкт оподаткування для вітчизняних та імпортованих товарів. Перелік підакцизних товарів. Види ставок акцизного податку: специфічні та адвалорні. Пільги з акцизного податку. Порядок обчислення податку з товарів, вироблених на митній території України та товарів, які ввозяться на митну територію України. Особливості обчислення податку за адвалорними ставками. Особливості механізму оподаткування алкогольних напоїв та тютюнових виробів. Акцизні марки: порядок їх отримання і використання вітчизняними виробниками та імпортерами. Акцизні склади.

Мито в системі непрямих податків. Законодавче регулювання справляння мита. Митна політика та її цілі. Термінологія митної справи: митна територія, митний контроль, види переміщення через митний кордон, митна декларація та декларанти.

Платники мита. Об'єкт оподаткування. Порядок визначення митної вартості. Види митних ставок: тверді та процентні. Види процентних ставок: преференційні, пільгові, повні. Пільги для юридичних і фізичних осіб. Порядок визначення суми мита та його сплати на рахунки митних органів. Порядок перерахування мита до бюджету.

Тема 6. Податок на прибуток підприємств

Прибуткове оподаткування в системі податків з підприємств. Загальна характеристика прибутку як об'єкта оподаткування. Бюджетне значення податку на прибуток підприємств.

Платники і ставки податку на прибуток. Об'єкт оподаткування. Порядок визначення доходів та їх склад. Перелік доходів, які враховуються для визначення об'єкта оподаткування та тих, що не включаються до доходів. Порядок визнання доходів. Склад витрат та порядок їх визнання. Витрати, що не враховуються при визначенні оподатковуваного прибутку. Особливості визначення витрат подвійного призначення. Звільнення від оподаткування та пільги з податку на прибуток. Оподаткування операцій особливого виду. Порядок обчислення податку на прибуток та строки подання декларації.

Тема 7. Податок на доходи фізичних осіб

Податок на доходи фізичних осіб як форма індивідуального прибуткового оподаткування. Бюджетне і соціальне значення податку. Переваги і недоліки податку.

Платники податку. Поняття податкового агента. Об'єкти оподаткування резидентів та нерезидентів. Поняття загального річного оподатковуваного доходу. Загальний місячний оподатковуваний дохід та його структура. Доходи, які не включаються до складу загально місячного або річного оподатковуваного доходу.

Поняття податкової знижки. Перелік витрат, дозволених до складу податкової знижки. Обмеження застосування права на нарахування податкової знижки. Податкові соціальні пільги та

порядок їх надання. Розмір соціальної податкової пільги. Ставки податку та порядок його адміністрування. Особи, відповідальні за нарахування, утримання та сплату (перерахування) податку до бюджету. Порядок сплати та подання звітності податковим агентом.

Особливості нарахування та сплати податку з особливих видів доходів. Порядок подання річної декларації про майновий стан і доходи (податкової декларації) та відповідальність платників за порушення податкового законодавства.

Тема 8. Спрощена системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва

Необхідність запровадження спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва (єдиного податку). Законодавче регулювання стягнення єдиного податку. Перелік юридичних і фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності, які мають право переходу на сплату єдиного податку. Перелік податків і зборів, в рахунок яких сплачується єдиний податок. Особливості нарахування і сплати єдиного податку для юридичних осіб. Ставки єдиного податку для суб'єктів підприємницької діяльності - юридичних осіб. Строки і порядок сплати та подання розрахунків для юридичних осіб. Порядок зарахування податку до бюджетів та державних цільових фондів. Особливості у нарахуванні і сплаті єдиного податку для фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності (СПД). Ставка єдиного податку для СПД - фізичних осіб. Строки і порядок сплати та подання розрахунків для фізичних осіб. Правове регулювання справляння податків для сільськогосподарських товаровиробників. Об'єкт оподаткування та ставки податків для сільськогосподарських товаровиробників. Порядок нарахування та строки сплати податків для сільськогосподарських товаровиробників.

Тема 9. Екологічний податок та рентна плата

Підстава і мета встановлення плати за ресурси. Державна власність на ресурси як основа отримання державою доходів за їх використання. Плата за ресурси як інструмент впливу на економне і раціональне використання ресурсів. Екологічний податок. Його суть і призначення. Платники податку, податкові агенти. Об'єкт та база оподаткування. Ставки податку. Порядок обчислення, подання податкової звітності та сплати податку.

Збір за спеціальне використання води, його законодавче регулювання, платники і об'єкт оподаткування. Ставки збору. Строки сплати податку та звітність платників. Збір за спеціальне використання лісових ресурсів. Сутність і призначення збору. Види лісових ресурсів. Платники та об'єкт обчислення збору. Ставки збору. Нарухування та строки сплати збору.

Плата за користування надрами. Плата за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин (платники, об'єкт оподаткування, база оподаткування, ставки, порядок нарахування та сплати податкових зобов'язань). Плата за користування надрами для видобування корисних копалин (платники, об'єкт оподаткування, база оподаткування, ставки, порядок нарахування та сплати податкових зобов'язань).

Збір за користування радіочастотним ресурсом України. Платники та об'єкт оподаткування. Ставки, порядок обчислення та строки сплати збору.

Тема 10. Місцеві податки і збори

Місцеві податки і збори як джерело формування місцевих бюджетів. Правове регулювання сплати місцевих податків і зборів. Склад місцевих податків і зборів, особливості їх сплати. Повноваження місцевих органів влади щодо встановлення місцевих податків і зборів. Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. Збір за місця для паркування транспортних засобів. Туристичний збір.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	л	п	лаб.	інд.	с.р.
Тема 1. Сутність і види податків	6	2	-	-		4
Тема 2. Податкова політика і податкова система держави	6	2	-	-		4
Тема 3. Державна податкова служба України. Облік платників і надходжень податків до бюджету	6	2	-	-		4
Тема 4. Податок на додану вартість	14	4	-	-		10
Тема 5. Акцизний податок та мито	14	4	-	-		10
Тема 6. Податок на прибуток підприємств	6	2	-	-		4
Тема 7. Податок на доходи фізичних осіб	14	4	-	-		10
Тема 8. Спрощена системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва	12	4	-	-		8
Тема 9. Екологічний податок та рентна плата	6	2	-	-		4
Тема 10. Місцеві податки і збори	6	2	-	-		4
Усього годин	90	28	-	-		62

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

Семінарські (практичні, лабораторні) заняття з міжфакультетської вибіркової дисципліни не передбачені навчальним планом.

5. Завдання до самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Дослідження аналізу сутності і видів податків у історичному та економічному аспекті	4
2	Аналіз сучасних змін у податковій політиці та податковій системі України	4
3	Ознайомлення із роботою Державної податкової служби України: аналіз інформації про процес та результати роботи на офіційному сайті ДПС. Аналіз процесу обліку платників і надходжень податків до бюджету	4
4	Аналіз сутності ПДВ та його недоліків та переваг в Україні	10
5	Акцизний податок та мито як основа непрямого оподаткування, особливості їх стягнення у світі та в Україні	10
6	Вивчення порядку звітування з податку на прибуток підприємств	4
7	Опанування методикою розрахунку податку на доходи фізичних осіб	10
8	Аналіз спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва в Україні	8
9	Дослідження особливостей стягнення екологічного податку та рентної плати в Україні та світі	4
10	Аналіз ефективності наповнення регіональних бюджетів місцевими податками і зборами	4
	Разом	62

6. Індивідуальні завдання

Виконання індивідуальних завдань з міжфакультетської вибіркової дисципліни не передбачено навчальним планом.

7. Методи навчання

При викладанні дисципліни застосовуються такі методи навчання, як: репродуктивний, проблемного викладання, евристичний (частково-пошуковий) та дослідницький.

Активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів здійснюється через застосування таких форм навчання, як:

- проблемні лекції, лекції теоретичного моделювання;
- семінари-дискусії, семінари-практикуми;
- рольові ігри (елементи), тренінги;
- презентації навчальних матеріалів, виконаних творчих завдань;
- моделюючі вправи, розв'язування творчих задач та завдань;
- робота в Інтернеті, бібліотеці;
- складання схем, таблиць, графіків тощо;
- консультації (настановні, контрольні, проблемні).

8. Методи контролю

Засобами оцінювання результатів навчання можуть бути:

- стандартизовані тести;
- усні відповіді на заняттях;
- оцінка презентацій результатів виконаних завдань та досліджень;
- обговорення та оцінка аналітичних звітів, рефератів, есе;
- аналітичний огляд наукових публікацій щодо заданої теми;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

9. Схема нарахування балів

підсумкового семестрового контролю із написанням залікової роботи

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання										Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Індивідуальне завдання	Разом	Залікова робота	Сума
Теми дисципліни														
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10					
5	5	7	10	9	2	10	7	3	2	-	-	60	40	100

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література

1. Податковий кодекс України: Закон України від 23.12.2010 р. № 2856-VI. Дата оновлення: 08.02.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 08.02.2023)
2. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. Дата оновлення:

18.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення: 08.02.2023)

3. Про митний тариф України: Закон України від 19.10.2022 р. № 2697-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-20#Text> (дата звернення: 08.02.2023)

4. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 р. № 2464-VI. Дата оновлення: 04.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text> (дата звернення: 07.02.2023)

5. Податкова система : навч. посіб. / Волохова І. С. та ін.; за заг. ред. І. С. Волохової, О. Ю. Дубовик. Харків : Видавництво «Діса плюс», 2019. 402 с. URL: <https://tinyurl.com/yexu9jbe> (дата звернення: 07.02.2023)

Допоміжна література

1. Абрамова О.С. Рівень податкового навантаження як показник економічної свободи України. Сучасний стан економіки, обліку, фінансів і права та їх основні проблеми: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 5 жовтня 2021 р.): у 2 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2021. Ч. 2. С. 81-83. URL: <http://www.economics.in.ua/2021/10/2.html> (дата звернення: 07.02.2023)

2. Абрамова О. С. Фіскальна політика країн світу як фактор глобального розвитку. *Scientific discussions and solution development*. Abstracts of VI International Scientific and Practical Conference. Graz, Austria 2022. Pp. 163-166. URL: <https://eu-conf.com/ua/events/scientific-discussions-and-solution-development/>

3. Харламова О. В., Бакаляр Д. Г., Гетьман О. О., Абрамова О. С. Оцінка рівня забезпечення економічної безпеки підприємства в межах реалізації конкурентних ринкових стратегій. "Інтернаука". Серія: "Економічні науки". 2022. №1. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2022-1-7855>

4. Abramova O. Tax burden as a factor of influence on business competitiveness in Ukraine. *Modern scientific research: achievements, innovations and development prospects*. Proceedings of the 13th International scientific and practical conference. MDPC Publishing. Berlin, Germany. 2022. Pp. 484-488. URL: <https://tinyurl.com/ypn89p9n>

5. Скрипник С. В., Боярова О. А., Дем'янішина О. А. Очікування бізнесу від нової системи оподаткування. Економіка та держава. 2022. № 1. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/1_2022/4.pdf (дата звернення: 07.02.2023) DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2022.1.13>

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Дистанційний курс з навчальної дисципліни «Фіскальна політика та податкова система» . URL: <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=5525>

2. Сайт Президента України. URL: www.prezident.gov.ua

3. Сайт Верховної Ради України. URL: www.rada.gov.ua

4. Сайт Кабінету Міністрів України. URL: www.kmu.gov.ua.

5. Сайт Міністерства економіки України. URL: www.me.gov.ua.

6. Сайт Держкомстату України. URL: www.ukrstat.gov.ua

7. Сайт Державної податкової служби України. URL: <https://tax.gov.ua/>

8. Сайт Національного банку України. URL: www.bank.gov.ua

9. Сайт Національної бібліотеки України ім. Вернадського. URL: www.nbuv.gov.ua.

10. Асоціація платників податків України. URL: <http://www.appu.org.ua/index.html>